

МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРОГРАМІСТІВ ЧЕРЕЗ МОДЕРНІЗАЦІЮ ЗМІСТУ ЇХ ПІДГОТОВКИ ЗАСОБАМИ ПРОГНОСТИКИ

MODEL OF THE SYSTEM OF FORMATION OF PROFESSIONAL MOBILITY OF FUTURE PROGRAMMERS THROUGH THE MODERNIZATION OF THE CONTENT OF THEIR TRAINING BY MEANS OF PROGNOSTICS

Стаття присвячена новій моделі формування професійної мобільності майбутніх програмістів через застосування прогностичних методів і модернізацію змісту їх підготовки. Розглядається важливість адаптації освітніх програм до швидкозмінних вимог ринку ІТ та технологій. Запровадження прогностики допомагає ідентифікувати майбутні тенденції у сфері програмування, що дозволяє забезпечити компетентність майбутніх фахівців і їх мобільність на ринку праці.

Сучасне інформаційне середовище зазнає постійних змін, і важливо, щоб майбутні програмісти були готові до руху разом із цими змінами. Оновлення освітніх програм є необхідним для забезпечення відповідності навчальних програм актуальним технологічним та індустріальним тенденціям. Використання прогностики допомагає уникнути застарілих підходів та забезпечує зростання конкурентоспроможності студентів. Стаття аналізує роль критичного мислення, комунікативних навичок та творчого підходу в професійній підготовці програмістів. Навички, такі як здатність аналізувати проблеми, ефективно спілкуватися та знаходити творчі рішення, мають важливе значення для успішного фахівця в галузі програмування.

Пропонована модель системи формування професійної мобільності майбутніх програмістів звертає увагу на важливі аспекти навчання, такі як практичний досвід, професійна адаптація та гнучкість у навчальних підходах. Це допомагає студентам стати більш готовими до викликів реального світу та гарантує їх успіх на ринку праці.

Застосування моделі прогностики та модернізації освітніх програм забезпечить вдосконалення професійної підготовки майбутніх програмістів та підвищить їх конкурентоспроможність. Дослідження вказують на те, що такий підхід допомагає студентам отримати більше можливостей для кар'єрного росту та розвитку.

Впровадження цієї моделі допоможе підвищити якість професійної підготовки та зробити майбутніх фахівців більш конкурентоспроможними на сучасному ринку праці.

Ключові слова: прогностика, модель, професійна мобільність, майбутні програмісти, освітня програма, освітня технологія,

інформаційне середовище, програмування, ІТ-індустрія.

The article is devoted to a new model of formation of professional mobility of future programmers through the use of prognostic methods and modernisation of the content of their training. The importance of adapting educational programmes to the rapidly changing requirements of the IT and technology market is considered. The introduction of prognostics helps to identify future trends in the field of programming, which helps to ensure the competence of future specialists and their mobility in the labour market.

The modern information environment is constantly changing, and it is important that future programmers are ready to move with these changes. Updating educational programmes is essential to ensure that curricula are in line with current technological and industrial trends. The use of foresight helps to avoid outdated approaches and ensures that students' competitiveness increases.

The article analyses the role of critical thinking, communication skills and creativity in the professional training of programmers. Skills such as the ability to analyse problems, communicate effectively and find creative solutions are essential for a successful programming professional.

The proposed model of the system for the formation of professional mobility of future programmers draws attention to important aspects of learning, such as practical experience, professional adaptation and flexibility in learning approaches. This helps students become more prepared for the challenges of the real world and guarantees their success in the labour market.

The application of the model of forecasting and modernisation of educational programmes will improve the professional training of future programmers and increase their competitiveness. Research shows that this approach helps students get more opportunities for career growth and development.

Implementation of this model will help improve the quality of professional training and make future specialists more competitive in the modern labour market.

Key words: future programmers, prognostication, model, professional mobility, future programmers, educational programmes, technologies, information environment, programming, IT industry.

УДК 07.01:19

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/61.2.24>

Салабай В.П.,

аспірант кафедри педагогіки та інноваційної освіти

Національного університету «Львівська політехніка»

Актуальність теми, полягає у тому, що технічний прогрес і швидкі зміни у сфері інформаційних технологій створюють потребу в постійному підвищенні кваліфікації та кар'єрної мобільності програмістів. Професійна мобільність майбутніх програмістів означає їх здатність ефективно адаптуватися до технологічних змін, освоювати

нові знання та навички, успішно працювати в різних галузях і компаніях. У зв'язку з цим розробка моделі майбутньої системи формування професійної мобільності програмістів є актуальним і важливим завданням.

Мета статті є розробка системної моделі, яка модернізує зміст навчання в прогностичний спосіб,

таким чином формуючи кар'єрну мобільність програмістів у майбутньому. Модель спрямована на покращення процесу навчання та навчання майбутніх програмістів, забезпечуючи їм здатність передбачати майбутні вимоги ринку праці та своєчасно адаптуватися до нових вимог і технологій.

Предмет дослідження: процес формування професійної мобільності та змісту підготовки майбутніх програмістів із використанням інструментів прогнозування для визначення перспективних технологій і потреб ринку праці, що дозволить майбутнім програмістам активно готуватися до змін у галузі та успішно застосовувати свої знання та навички на практиці, на основі розвитку їх гнучкості розуму, аналітичні навички та навички самонавчання.

Одним із перших концептуальних документів побудови інформаційного суспільства стала Програма «Інформаційне суспільство для всіх», прийнята 29-ю Генеральною Асамблеєю ЮНЕСКО в 1996 році (ЮНЕСКО, 2008) [7].

О. Юрченко визначив базові положення для мислення про світ, у якому кожна людина має доступ до важливої для неї інформації, можливість і необхідні навички використовувати отриману інформацію для побудови більш цілісного суспільства.

У Декларації Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства в Женеві про принципи і програму дій, проголошеної Генеральною Асамблеєю ООН, головна відмінність сучасного суспільства від індустріального полягає в тому, що основним принципом є забезпечення вільного доступу до інформації і знань на основі широкого використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. Зазначається, що так воно і є (WSIS, 2003–2005),

Основна відмінність сучасних суспільств від індустріальних полягає в тому, що базовим принципом є забезпечення вільного доступу до інформації та знань, заснованого на поширенні сучасних інформаційних і комунікаційних технологій (WSIS, 2003–2005).

Однак підготовка молодших спеціалістів, особливо IT-спеціалістів на рівні інженерів-програмістів, залишається малодослідженою. Готовність до професії – це сформованість на систему ставлень до роботи, стійкої спрямованості на виконання роботи та загальної придатності до роботи, що є психічним результатом професійної підготовки.

У педагогіці та психології виділено багато видів готовності, серед яких найбільшу увагу вчені приділяють готовності до різних видів діяльності - професійній, мотиваційній, навчальній, інноваційній (Дурай-Новакова, 1983).

Професійна готовність є одночасно і результатом, і метою професійної підготовки, а також

вихідною і базовою умовою ефективного прояву здібностей кожної особистості [6].

Завданням освіти в Україні на сучасному етапі суспільного розвитку є підготовка фахівців з такими якостями як професійна та соціальна мобільність, глибокі професійні знання, економічні та правові знання, володіння основами організації праці та культури виробництва, технічна та соціальна творчість, здатність до самовдосконалення, гнучкість у набутті спеціалізованих навичок, ефективне використання комп'ютерної техніки у професійній діяльності [5].

Дослідниця Є.О. Остапенко зазначає, що феномен готовності вивчається як у психології, так і в педагогіці. Психологи вивчають зв'язок і залежність між готовністю та успішністю.

Готовність розглядається як передумова цілеспрямованої діяльності, здатність до адаптації, саморегуляції поведінки та розвитку, мобілізації сил.

Педагоги визначають готовність як загальну характеристику навчання, виховання та розвитку особистості.

Вона визначається як свідчить аналіз наукової педагогічної літератури, науковці також зосереджують увагу на виявленні чинників, умов і дидактико-педагогічних засобів, які сприяють формуванню та розвитку студентів.

Основна увага приділяється визначенню «готовності», яке визначається окремо для кожного виду діяльності та схожість з поняттям компетентності.

Формування інформаційного суспільства передбачає, насамперед, досягнення стратегічної мети побудови інноваційної економіки, ключовими ресурсами якої є людський потенціал науково-освітнього та високотехнологічного виробничого секторів.

Останнім часом система підготовки програмістів багатьох університетів і вищих навчальних закладів зазнала певних змін і коригувань, щоб краще відповідати вимогам швидкого та мінливого технологічного світу та індустрії програмування.

У вищих навчальних закладах набирають популярності спеціальності, пов'язані з програмуванням та інформаційними технологіями. Курси програмування стають обов'язковими або курсами за вибором для багатьох спеціальностей.

У більшості вищих навчальних закладів є кафедри, які спеціалізуються на інформаційних технологіях і програмуванні. Це дозволяє студентам зосередитися на своїх інтересах і розвиватися в обраному напрямку.

З'являються нові курси та програми для розвитку спеціальних навичок, таких як веб-розробка, мобільна розробка, штучний інтелект, кібербезпека та інші сфери, які користуються великим попитом на ринку праці.

Університети співпрацюють з промисловими та інформаційними компаніями для організації стажування та практичних можливостей для студентів, надаючи їм цінний досвід та вплив на професійне середовище.

Навчання у сфері програмування стає легшим завдяки розвитку онлайн-курсів, які надають студентам можливість навчатися в будь-якому місці та в зручний час.

Проте, системи підготовки програмістів в університетах і вищих навчальних закладах можуть бути досить складними, залежно від країни, регіону та конкретного університету. Сучасні системи освіти багатьох країн мають спільні недоліки та проблеми, які обмежують рівень кар'єрної мобільності випускників.

Основні недоліки та проблеми:

1. Застарілий зміст програми: одна з найбільших проблем полягає в тому, що навчальні програми не завжди оновлюються до належного рівня. ІТ-індустрія стрімко змінюється, постійно з'являються нові технології, мови програмування та методи розробки програм. Освітні програми повинні адаптуватися до цих змін, але це відбувається не завжди.

2. Відсутність сучасних технологій: іноді вищі навчальні заклади не мають доступу до найновішого обладнання та програмного забезпечення, яке використовується в сучасній ІТ-індустрії. Це може обмежити кількість практичного досвіду та готовності студентів використовувати сучасні технології після закінчення навчання.

3. Відсутність практичної підготовки: Теоретичні знання важливі, але повинні бути підкріплені практичним досвідом. Багато університетів не дають достатньої кількості практичних курсів і проектних завдань, щоб допомогти студентам навчитися застосовувати отримані знання на практиці.

4. Відсутність уваги до навичок спілкування: успіх у сучасному світі програмування також вимагає розвитку таких навичок, як спілкування, співпраця, креативність і вирішення проблем. Багато університетів не приділяють достатньої уваги цим аспектам і зосереджуються переважно на технічній підготовці.

5. Відсутність передбачення: недоліком багатьох навчальних програм є відсутність передбачення того, які компетенції та знання знадобляться майбутнім програмістам на ринку праці. Оскільки ІТ-індустрія динамічно розвивається, важливо передбачати майбутні потреби та використовувати інструменти прогнозування для модернізації змісту навчання.

Основним завданням закладів професійно-технічної освіти є навчання кваліфікованих працівників, а також підвищення конкурентоспроможності на ринку праці.

Прогностика (прогнозування) – це процес передбачення майбутніх подій або стану системи на підставі аналізу наявних даних та використання математичних моделей та методів. У контексті формування професійної мобільності майбутніх програмістів, прогностика може відігравати важливу роль у модернізації змісту їх підготовки та розвитку університетських програм.

Модель системи формування професійної мобільності майбутніх програмістів через модернізацію змісту їх підготовки засобами прогностики може включати наступні елементи:

1. Аналіз ринку праці: щоб розробити відповідні навчальні програми, необхідно регулярно аналізувати потреби ринку праці. Важливо знати, які навички та компетенції користуються найбільшим попитом серед роботодавців.

2. Гнучкість програми: оновлення змісту навчання відповідно до нових технологій і тенденцій. Гнучкість дозволяє студентам навчитися застосовувати новітні знання.

3. Практичний досвід: розвиток практичного досвіду студентів через проекти, стажування та роботу в реальних компаніях. Це готує їх до викликів реального світу.

4. Розвиток м'яких навичок: тренінги з розвитку м'яких навичок інтегровані в навчальну програму, щоб підготувати студентів до ефективної комунікації, управління проектами та вирішення проблем.

5. Постійне вдосконалення: системи навчання повинні постійно вдосконалюватися на основі даних та зворотного зв'язку від випускників і роботодавців.

Індивідуальний підхід: дозволити студентам обирати індивідуальні програми відповідно до їхніх інтересів та кар'єрних цілей.

Крім того, прогнозування може виявити потребу в розробці нових або зміні існуючих програм для кращої підготовки студентів. Воно також може сприяти співпраці між університетами та приватним сектором, допомагаючи зрозуміти, які знання та навички цінує промисловість, і забезпечити відповідну освіту.

Прогностика – це інструмент для створення гнучких та інноваційних навчальних програм, які можуть легко адаптуватися до змін у програмуванні та інформаційних технологіях. Завдяки постійному оновленню змісту курсів студенти можуть здобувати знання, які відповідають вимогам сучасного ринку праці.

Таким чином, інтеграція прогностики в систему професійної мобільності майбутніх програмістів є кроком до забезпечення якісної освіти та розвитку конкурентоспроможних фахівців. Посилення співпраці між університетами та промисловістю, підтримка дослідницьких проектів та розробка гнучких навчальних планів допоможуть майбутнім

програмістам визначити актуальні тенденції та досягти успіху в сучасному технологічному світі.

Впровадження прогностики в систему професійної мобільності створює можливості для розвитку більш глибокої та збалансованої освіти, яка забезпечує знання, навички та готовність до ринкових викликів, необхідні для майбутніх програмістів. Такий підхід посилить роль вищої освіти в технологічному розвитку, стимулюватиме інновації та сприятиме формуванню покоління сильних програмістів, які досягнуть успіху в глобальному технологічному суспільстві.

Важливо зазначити, що технологічні та галузеві тенденції постійно змінюються, а тому прогностика потребує систематичного та безперервного моніторингу. Постійне оновлення та аналіз даних дозволить підвищити точність прогнозів і забезпечити своєчасну адаптацію навчальних програм до нових реалій.

Також вона сприяє розвитку глобальної мобільності студентів. Враховуючи тенденції ринку праці в різних країнах, університети можуть надавати студентам можливості для отримання міжнародного

досвіду. Це не лише розширить світогляд студентів, але й розвине міжкультурні навички, які стають важливим аспектом у сучасному глобалізованому світі.

Надаючи студентам доступ до відповідних ресурсів і платформ для самонавчання, університети можуть підтримати розвиток навичок самоосвіти. Самоосвіта є необхідним компонентом для успіху в галузі, оскільки програмісти повинні бути готові постійно вчитися та адаптуватися до нових технологій.

Важливою особистісною та професійною компетенцією для майбутніх програмістів є вміння спілкуватися рідною мовою; професійно-комунікативні якості ІТ-фахівця включають вміння організувати спілкування, прислухатися до думки інших, обговорювати серйозні питання в позитивній емоційній атмосфері та виступати посередником між конфліктуючими особами. Здатність до посередництва між конфліктуючими особами включає в себе вміння бути посередником між особами, які перебувають у конфлікті.

Ця компетентність тісно пов'язана з роботою в команді, вмінням слухати, переконувати, вести

Рис. 1. «Основні протиріччя у формуванні готовності майбутніх програмістів до професійної діяльності»

переговори, досягати консенсусу та вирішувати конфлікти. Звичайно, вона формується переважно через українську мову та літературу, історію, культурологію, політологію, соціологію, психологію та інші базові соціальні та гуманітарні дисципліни.

Формування дослідницької компетентності програміста досягається через вміння оперувати різними програмними засобами під час пошуку інформації, визначати найбільш ефективні способи збору та обробки інформації, розробляти власні алгоритми розв'язання задач, планувати експерименти та обробляти експериментальні дані. Дослідницька компетентність формується в процесі вивчення таких дисциплін, як історія, фізика та математика. Ця важлива компетентність активно розвивається під час командної роботи в експериментальній практиці та виконанні практичних завдань у спеціалізованих галузях, а також у практичній діяльності студентів у співпраці з відповідними сторонами.

Оскільки програмісти є командними гравцями, важливо розвивати таку компетентність, як навички роботи в команді. Розвитку навичок професійної комунікації програмістів сприяє виконання комплексних групових проектів. Проект також є засобом тренування навичок роботи в команді, вміння налагоджувати комунікацію з колегами, прислухатися до думки інших, відстоювати власну точку зору та презентувати проект і внесок колег у належний спосіб. Ця компетентність формується через проектну діяльність, лабораторні роботи та практичні завдання під час викладання спеціалізації.

Важливу роль у формуванні цієї компетентності відіграє вивчення історії, української мови і літератури та англійської мови.

Не менш важливою є роль викладача, будь-якої дисципліни, які вказують на те, що джерелом самовдосконалення особистості є система вимог і соціальних очікувань, а рушійними силами самовдосконалення є невідповідність між вимогами до особистості та її реальною поведінкою, невідповідність між наявними знаннями та рівнем

освіти тощо. Зрозуміло, що це зобов'язує викладачів будувати своє викладання таким чином, щоб за допомогою обраних ними численних методів навчання формувалися не лише професійні знання та навички, а й розвивалися особистісні компетенції, релевантні майбутній професії, зокрема:

– самостійно ставити головні цілі самоосвітньої діяльності – це знадобиться в розробленні програмних модулів і створенні об'єктів бази даних у сучасних системах управління базами даних (СУБД);

– здійснювати пошук і вибір джерел інформації – це забезпечить успіх у проектуванні; – знаходити і застосовувати спеціалізовані програмні засоби з допомогою електронних ресурсів для оптимізації програмного коду;

– порівнювати поставлені цілі та завдання (ПЗ) із заданими цілями та завданнями (ЗЗ) у вигляді програмних модулів та об'єктного коду бази даних та поставлених цілей і завдань.

Сьогодні науковці активно розробляють засоби навчання, які виокремлені у велику групу під назвою «електронні освітні ресурси». Їхня класифікація подана на рис. 2.

Так, організаційні можливості навчальних матеріалів уможливають: адаптацію до індивідуальних особливостей учнів, персональних педагогічних траєкторій самоосвітньої діяльності; поетапну роботу з електронними ресурсами, інтенсифікацію інформаційно-пошукової діяльності [3].

Т. Атяскіна описує технологічні можливості підтримки самоосвітньої діяльності в інтерактивному та мультимедійному режимі, з використанням гіпертекстових технологій, інтегрованої взаємодії, комплексу електронних освітніх ресурсів. До цих педагогічних можливостей належать різноманітність, відкритість, доступність, професійно-орієнтований зміст, комп'ютерна візуалізація навчальної інформації, системна взаємодія навчальної інформації, системна взаємодія дидактичних елементів комплексу електронних освітніх ресурсів. Діагностичні функції дозволяють використовувати навчальні завдання, задля

Рис. 2. Класифікація електронних освітніх ресурсів (Міністерство науки і освіти України, 2012)

самооцінювання та отримання певних результатів у навчанні [1].

Шукаючи шляхи покращення якості освіти та мотивації майбутніх програмістів в університетах, науковці вважають, що побудова хмарно-орієнтованого освітнього та наукового середовища в університетах є одним із інструментів вирішення цієї проблеми (Петренко, Варава та Пікільняк, 2020)

Стратегічною метою всіх держав-членів ЄС є розвиток інноваційної освіти. Європейський центр розвитку професійного навчання (CEDEFOP) – це мережа з темою «Інновації в ПТО». Йдеться про нагальну потребу в сучасному професійному навчанні для отримання нових навичок у результаті технологічних змін і глобалізації. Українські вчені також обговорюють нові підходи до професійної освіти та впровадження нових навичок напередодні четвертої промислової революції. Вони зокрема припускають, що нові навички будуть набуватися за допомогою віртуальних освітніх середовищ.

На думку дослідників, існує потреба у створенні віртуального простору для підготовки конкурентоспроможних фахівців, який має базуватися на результатах досліджень, таких як його природа, механізми впливу на свідомість та динаміка поведінки (Петренко, 2019). Дана модель системи формування професійної мобільності майбутніх програмістів має кілька ключових аспектів:

Прогностика як інструмент: Прогностика виконує важливу роль у цій моделі, оскільки дозволяє передбачити тенденції розвитку ІТ-галузі та визначити потреби ринку праці. Це допомагає впроваджувати в навчальний процес актуальні технології та інструменти, що забезпечує випускників з актуальними знаннями і навичками.

Активна взаємодія з промисловістю: Модель передбачає тісну взаємодію навчальних закладів з ІТ-компаніями та розробниками програмного забезпечення. Це створює можливість для студентів здобувати практичний досвід у реальних проєктах та стежити за сучасними технологіями, що поліпшує їх адаптацію на ринку праці.

Гнучка система навчання: Одним із ключових аспектів моделі є гнучкість навчальної програми, яка дозволяє студентам обирати спеціалізації та курси, що відповідають їхнім інтересам і потребам. Гнучкість навчання дозволяє студентам поглиблювати знання в обраних областях, що сприяє підвищенню їхньої конкурентоспроможності.

Акцент на навичках майбутнього: Модель системи формування професійної мобільності має орієнтуватися на розвиток таких навичок, як креативність, критичне мислення, комунікація та співпраця, які є ключовими вимогами для успіху в ІТ-галузі. Отримання цих навичок сприяє збільшенню готовності випускників до змін та розвитку кар'єри.

Система постійного навчання: Професійна мобільність передбачає постійний розвиток і навчання протягом кар'єри. Тому модель має передбачати систему післядипломної підготовки та навчання, що допомагає підтримувати актуальність знань у випускників.

Висновки. Здійснення модернізації змісту підготовки майбутніх програмістів засобами прогностики є ключовим фактором для формування їх професійної мобільності. Професійна мобільність є необхідною у сучасному світі, оскільки вимоги до ІТ-спеціалістів постійно змінюються в зв'язку з швидким технологічним прогресом.

Успішна модель системи формування професійної мобільності майбутніх програмістів через модернізацію змісту їх підготовки засобами прогностики ґрунтується на гнучкості, орієнтованості на практику, підтримці кар'єрного росту та стимулюванні самостійної навчання. Ці аспекти допомагають забезпечити компетентних та адаптованих до ринкових вимог програмістів, які готові до успішної кар'єри в динамічному інформаційному середовищі.

Впровадження моделі системи формування професійної мобільності майбутніх програмістів через модернізацію змісту їх підготовки засобами прогностики потребує синергії зусиль з боку освітніх інституцій, роботодавців, студентів та держави. Ця модель є динамічною та гнучкою, готовою адаптуватися до змін у галузі інформаційних технологій та забезпечити випускників з необхідними навичками, що вимагаються в сучасному світі. Запровадження такої системи сприятиме підвищенню конкурентоспроможності майбутніх програмістів та сприяє створенню високопродуктивного та інноваційного ІТ-середовища.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Верховна Рада України (2000). Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства. (Окінава, 22 липня 2000 року). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_163 (дата звернення 18.03.2021).
2. Верховна Рада України про затвердження Положення про електронні освітні ресурси <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#Text>
3. Коберник, О. М. (2015). Формування навчально-пізнавальної активності студентів у процесі застосування технології проблемного навчання. Професійна освіта: методологія, теорія та технології, 1, 72–82.
4. Лозицька, Т. Ю. (2011). Сутність готовності майбутніх учителів до використання медіа у професійній діяльності. Науковий вісник Донбасу, 1. Available at: <http://alma-mater.inpu.edu.ua/> (accessed 18.03.2021).
5. ЮНЕСКО (2008). Стратегічний план (2008–2013 рр.): Програма ЮНЕСКО «Інформація для всіх» прийнятий ЮНЕСКО на 180-й сесії (30 вересня).

6. Юрченко, О. А. (2014). Реалізація програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх» в Україні. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія, 3, 66–71.

7. І. Варава (2021). Формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків-програмістів як сучасна психолого-педагогічна проблема. С. 1–12.